

ANALYSE

Afhankelijkheid

Energie Nederland, jaargang 7, nr. 11 • dinsdag 7 september 2004

Importafhankelijkheid hoeft geen probleem te zijn

Volgens studies van de Europese Commissie neemt de komende jaren de importafhankelijkheid flink toe van 50 naar 70 procent van de energiebehoefte. De Europese olie- en gasvraag zal in nog grotere mate door buitenslands aanbod moeten worden voldaan. Is de groeiende importafhankelijkheid van olie en gas een probleem? Dat ligt er maar aan.

Het pieken van de olieproductie in de Noordzee is van meer strategisch belang dan de geproduceerde volumes doen vermoeden. De Noordzee (en andere vergelijkbare olieprovincies in OESO-landen) bood internationale oliemaatschappijen de mogelijkheid olie te

veel groter worden dan voorheen. In de wetenschap dat ongeveer 65 procent van de bewezen wereldolie-reserves zich in de vijf landen rond de Perzisch/Arabische Golf bevindt, zal het belang voor de aanvoer van olie van juist deze politiek instabiele regio toenemen. Indien de politieke instabiliteit ook een weerslag heeft op de productie- en investeringsniveaus in deze landen, wat op dit moment wel het geval is, zal elders in de wereld voldoende aanbod moeten worden gevonden om aan de groeiende vraag te voldoen. De toegang tot de olieproductie in de Kaspische Zee-regio werd in de jaren 90 derhalve een hoge strategische waarde toegekend omdat men hoopte dat dit nieuwe aanbod een zelfde rol zou kunnen vervullen als de Noordzee in het verleden. Hetzelfde geldt voor de nieuwe capaciteit die ontwikkeld wordt en nog ontwikkeld kan worden in West-Afrika en Rusland.

Rigide

De expansie van de oliesector in deze landen kan de instabiliteit aanwakkeren. De nieuwe exporterende landen, inclusief Rusland, zijn zowel in de overheids- en exportinkomsten veel afhankelijker van de oliesector dan de OESO-landen. Op grond daarvan moeten we in de toekomst rekening houden met meer problemen met de voorzieningszekerheid van olie.

Op het gebied van gas is de situatie wat genuanceerder. Hoewel de Europese Unie de importafhankelijkheid van gas zal zien groeien, moet tegelijkertijd opgemerkt worden dat de stabiele Nederlandse en de stijgende Noorse productie een nuttige functie blijven vervullen in de Europese gasmarkt. Het vervoer van gas is veel meer rigide dan het vervoer van olie, dat met tankers praktisch in de gehele wereld kan worden afgeleverd. Om per schip aangevoerde LNG (Liquid Natural Gas, vloeibaar gas) te ontvangen, is een gasificatieterminal nodig die meestal onderdeel vormt van de keten van investeringen om het gas over zee aan te voeren. De kapitaalintensiteit van een dergelijke LNG-keten zal merendeels gepaard gaan met langetermijncontracten tussen producenten en consumenten, wat de kans op plotselinge re-routing verkleint. Bovendien zal veel gas in de EU per pijpleiding worden aangevoerd, niet alleen uit Rusland en Algerije maar in de toekomst wellicht ook uit Iran en de Kaspische Zee-regio. Ook vervoer per pijpleiding verbindt producenten en consumenten in een lange termijn relatie door de bestemde investeringen. De lange aanloopperiode voor nieuwe capaciteit en routes is zowel een verzekering als een risico. De pijpleiding moet er immers wel op tijd liggen om aanbod en vraag op elkaar af te kunnen stemmen, maar als de pijpleiding er eenmaal ligt, is het tamelijk kostbaar om er geen gas in te vervoeren. Aanbod en vraag in de gassector zijn dus veel meer onderwerp van overleg tussen producenten en consumenten, meer daar de vraag geaggregeerd

moet worden om investeringen op gang te brengen.

Palet

Ook al bleef de gasstroom uit Rusland en Algerije stabiel toen deze landen politieke en economische problemen kenden, er zijn wel zorgen. De voorzieningszekerheid van gas is vooral een risico van beperkte aanbieders op de markt, transitproblemen en het niet tijdig (kunnen) investeren in de hele keten van productie, vervoer en vraag. Daar kunnen binnenlandse politieke factoren wel een rol in spelen.

Importafhankelijkheid hoeft geen probleem te zijn. Uiteindelijk hangt de mate van voorzieningszekerheid af van een ingewikkeld palet aan geopolitieke en geo-economische ontwikkelingen. De toegenomen zorgen over de voorzieningszekerheid hebben dan ook veel meer te maken met de huidige onzekere geopolitieke relaties in de wereld dan met de voorziene omvang van de geïmporteerde olie- en gasstromen. In een dergelijke situatie is het cruciaal om de risico's juist in te schatten en het gevoel van onzekerheid niet algemeen van toepassing te verklaren. ■

Coby van der Linde schrijft de komende tijd een serie artikelen over voorzieningszekerheid in de internationale energiemarkt. Zij is hoofd van het Clingendael International Energy Programme, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen, hoogleraar Internationale Politieke Economie en Internationale Oliemarkten aan de Universiteit Leiden en lid van de Algemene Energieraad

Door
Coby van der Linde

produceren buiten de OPEC en andere instabiele regio's. Het investeringsklimaat in gebieden zoals de Noordzee heeft als voorbeeld gediend voor andere niet-OPEC-landen en heeft gezorgd voor een aanzienlijke stijging van het aanbod van niet-OPEC-olie. De voorkeur om geen olie uit de OPEC-landen te consumeren heeft zowel de prijsvorming als de investeringsstromen sterk beïnvloed. Met betrekkelijk weinig reserves maar intensieve productie wist de Noordzee een strategische functie in de markt te vervullen.

Instabiliteit

Het aanbod van olie uit niet-OPEC-landen zal in de nabije toekomst nog wel stijgen, maar het beroep dat de internationale markt op de productiecapaciteit in de OPEC-landen moet doen, zal niettemin